

razvitie detey. [School and all-round development of children]. Moscow.

6. Elkonin, D. B. (1999). *Psihologiya igry*. [Game psychology]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КАПТАН Тетяна Анатоліївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика викладання

іноземних мов у школі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KAPITAN Tetiana Anatoliivna – Candidate of philological Sciences, Associate Professor of the Department of Linguodidactics and Foreign Languages, Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: methodology of foreign language teaching in school.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2019 р.

УДК 378 + 37. 026

КОНДРАШОВ Микола Миколайович –

докторант кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
<https://orcid.org/0000-0002-3411-2209>
 e-mail: kondrashovmm@ukr.net

**ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ОБ'ЄКТ
 УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У Національній доктрині розвитку освіти України відмічається, що освіта, будучи основою успішності особистості, суспільства, держави, «є стратегічним ресурсом поліпшення благополуччя людей, забезпечення авторитету і конкурентоздатності держави на міжнародній арені» [3, с. 137].

Зміна умов і характеру сучасного суспільства обумовлює ускладнення функцій освіти і підготовки педагогічних кадрів до її реалізації. Як справедливо стверджує Є. Бондаревська, «освіта нині спрямована на виховання людини, здатної мислити і діяти на особистісному рівні – це особистісно орієнтована освіта» [1, с. 7].

Складність рішення цієї проблеми, на думку Д. Любимова, є в тому, що по-перше, змістовно нічого не змінилося в педагогічній освіті і ця «консервація» вже є деградація, хоча цілі стали іншими; по-друге, технологічно не було ніяких зрушень в позитивну сторону [6]. Розв'язання цієї складної проблеми вимагає модернізації педагогічної підготовки, забезпечення її варіативності, творчої діяльності і «запасу можливостей» для педагогічних інновацій і нововведень.

Педагогічна практика у різних типах навчальних закладів свідчить про те, що великі резерви, в цьому плані, має управлінський аспект навчального процесу,

оптимізація педагогічного впливу на процес професійного становлення майбутніх педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки майбутніх педагогів в умовах університетської освіти до професійної діяльності в освітніх закладах різного типу розглянуті в дослідженнях А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Бондаря, М. Данилова, Б. Єсіпова, І. Лернера, М. Скаткіна й інших учених. Вагомий внесок у вивчення теоретичного підґрунтя проблеми професійної підготовки зробили С. Архангельський, А. Вербицький, В. Кузь, Н. Кузьміна, В. Радул, Р. Хмелюк. Педагогічний аспект знайшов висвітлення в роботах: Н. Гузій, Н. Кічук, Л. Кондрашової, З. Курлянд, О. Мороза та інших.

Концептуальні засади управління якістю професійної підготовки розглядають дослідники: О. Ануфрієва, В. Байденко, Є. Коротков, К. Пасинчук, М. Поташник, Р. Романчук, Є. Яковлев, П. Яременко, А. Тузовський та ін. Аналіз наукової літератури дає змогу перевести прикладні аспекти дослідження у площину управління якістю педагогічної підготовки й професійного становлення їхньої особистості.

Мета статті – обґрунтування управлінського аспекту педагогічної підготовки як засобу професійного становлення й підвищення якості освіти майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу

дослідження. Актуальними питаннями оптимізації управління освітніми процесами є: прагнення до оновлення навчальних програм в зв'язку з підвищенням вимог до рівня професіоналізму сучасних педагогів; взаємодії державних стандартів і стратегій індивідуального розвитку особистості; використання інноваційних технологій управління у педагогічній підготовці; професіоналізація змісту і підвищення його впливу на інтелектуально-професійний і моральний розвиток особистості; створення методичного забезпечення управління пізнавальною діяльністю студентів як чиннику формування нової формації педагога.

У науковій літературі поняття «управління» розглядається як процес прийняття та реалізації управлінських рішень і як інформаційний процес, тобто процес постійного руху інформації за напрямками і зворотними зв'язками у процесі управління, зокрема управління педагогічною підготовкою студентів.

Процес управління якістю педагогічної підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності – це комплекс взаємопов'язаних дій, що виконуються в певній послідовності й спрямовані на розв'язання конкретних проблем та досягнення прогнозованої мети.

Механізм управління формується сукупністю методів впливу викладача на студентів, їхніх стосунків у процесі педагогічної підготовки, забезпеченням функціонування всіх видів діяльності керуючих й підлеглих. Механізм управління педагогічною підготовкою як складна система призначена для практичного здійснення управління та досягнення прогнозованої мети, яка має визначену структуру, засоби, методи, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційно-методичним забезпеченням (М. Іщенко).

Механізмом управління педагогічної підготовки є зворотній зв'язок у системі «викладач-студенти». Засоби, що складають цей механізм є усні відповіді студентів, результати тестів, контрольних робіт, спостереження викладача, його бесіди зі студентами. Завдяки зворотному зв'язку забезпечується динаміка навчального процесу. Реалізується його основна ціль – активізація менеджменту знань як важлива ланка професіоналізму сучасного педагога.

У змісті педагогічної підготовки важливу роль мають знання педагогічного менеджменту й технології їх використання у практиці (див. табл. 1).

Таблиця 1.
Види семінарських занять із вивчення навчальних дисциплін

№	Види семінару	Мета і завдання
1.	Семінар-бесіда	Поглибляти і розширити знання майбутніх фахівців з вивченої теми, стимулювати самостійність професійного мислення, використовувати теоретичні знання як інструмент розв'язання професійних проблем, забезпечити моделювання ситуацій, у яких зачіпаються вміння і навички, накопичується досвід дій у нестандартних професійних ситуаціях
2.	Семінар із застосуванням доповідей, доповідей і рефератів	Мета його – поглиблення теоретичних знань, оцінювання можливостей і ступеня підготовки до роботи з різними джерелами інформації, здібність аналізувати, робити висновки, оцінювати ступінь розроблення актуальних проблем у науковій літературі
3.	Семінар-дискусія	Шляхом використання різних підходів і точок зору розв'язувати нестандартну професійну проблему, формувати професійний кругозір, удосконалювати професійний талт і культуру спілкування
4.	Семінар-дискусія	Стимулювати майбутніх фахівців до правильного розуміння, постановки й розв'язання професійної проблеми засобом протиставлення різних думок, показати творчий характер програмованого матеріалу, щоб вони могли збагатити аналізом професійної думки, визначати перспективи і шляхи вирішення питань професійної практики
5.	Семінар-діалог	Розвиток діалогічної взаємодії і спілкування, удосконалення комунікативних, креативних здібностей, використання різних засобів спілкування й активізації самостійності, оригінальності суджень студентів
6.	Семінар-конференція	Створення умов для теоретичної пізнавальної діяльності, поглибленого засвоєння теорії і оволодіння навичками аналізу навчальної роботи, вклучення майбутніх фахівців в обговорення актуальних професійних проблем і запитань професійної практики, розвиток навичок професійного спілкування
7.	Семінар-ділова гра	Показати можливість застосування теорії на практиці, сформувати вміння використовувати теоретичні положення для об'єднування професійних дій і рішень, забезпечити умови для самовраження, самоствердження майбутніх фахівців, розвитку індивідуального стилю діяльності й активної професійної позиції
8.	Семінар-пожур	Перевірити якість засвоєння професійного знання, вивити сформованість конструктивних, комунікативних, організаційних, творчих умінь, здібність до нестандартних дій і креативного вирішення професійних завдань

Перевагу цих форм ми вбачаємо в тому, що робота з невеликими групами студентів створює оптимальні умови для моделювання ситуацій, у яких майбутні педагоги мають приймати нестандартні рішення (А. Вербицький) [2]. У зв'язку з цим у практиці навчальних закладів широко використовуються моделювання подієво-рольових ситуацій, рольові й ділові ігри, мікрвикладання тощо. Ефективною формою в педагогічній підготовці є семінари-тренінги: «Розвивальні ігри в професійній практиці» (організація проектної діяльності); «Шлях до власної особистості» (тренінг професійного зростання); «Форми активізації менеджменту знань студентів у процесі навчання»; «Обережно конфлікт» та інші.

Управління якістю педагогічної підготовки реалізується засобами освітніх технологій: алгоритмічної, міцного засвоєння знань, модульного навчання, інтегральної, когнітивної освітньої й інформаційної комп'ютерної технології.

Так, когнітивна технологія має модульну структуру. Модуль об'єднує блоки, які спрямовані на розв'язання дидактичних

завдань: – блок вхідного моніторингу (діагностика вихідного стану студентів); – блок вивчення навчального матеріалу (теоретичний блок); – процедурний блок (вивчення процедурної інформації).

Студенти за допомогою когнітивної технології бачать перспективи управління в майбутній самостійній професійній діяльності, розвиток й закріплення вмінь управління власними професійними діями. Ці технології допомагають кожному студенту усвідомити, що його успіх залежить від нього самого, його особистісно-професійного потенціалу, вміння використати особистих ресурсів.

Предметом управління є педагогічна підготовка, оволодіння знаннями, вміннями й навичками, проектування менеджменту знань шляхом розроблення творчих проєктів, освітніх стратегій, що реалізуються за допомогою активних форм й методів навчання.

Форми й методи управління педагогічною підготовкою спрямовані на забезпечення: – системи професійних знань, яка характеризує майбутнього педагога як людину компетентну, діяльну, ініціативну в праці й з установкою на досягнення прогнозованих результатів у професійній діяльності; – розвиток якостей, які забезпечують результативність педагогічної діяльності; – структурування змісту педагогічної підготовки, яка передбачає не лише систему знань й умінь, а й особистісні сенси, професійні цінності, що є основою якості педагогічної діяльності; – забезпечення емоційно сприятливого клімату, психологічного комфорту для кожного студента.

Реалізація цих напрямів забезпечується взаємодією управлінських і дидактичних дій викладача й використанням активних методів, що дають змогу розв'язання студентами навчальних проблем.

Зняття труднощів у роботі викладачів обумовлюється посиленням ролі управлінського аспекту в підготовці майбутніх педагогів до професійної діяльності. Зняття цих труднощів Л. Кондрашова пов'язує з розв'язанням завдань, що передбачають необхідність засвоєння студентами управлінських знань і вмінь не лише в сфері професійно-педагогічної діяльності, а й у плані особистісного розвитку, їхнього професійного зростання, навчання майбутнього педагога вмінню перетворювати творчий потенціал власної особистості в цінний капітал [5].

У структурі цієї підготовки важливе

місце займають: – мотивація навчальної роботи студентів; – інструктування виконання навчальних завдань; – формування установки на успішне виконання навчальних завдань; – забезпечення взаємодії викладача і студентів у навчально-пізнавальному процесі; – активізація зусиль і дій студентів по досягненню позитивних результатів навчання; – надання безпосередньої допомоги в процесі виконання навчальних завдань і психолого-педагогічної підтримки; – вибір найбільш адекватних форм і методів педагогічної підготовки; – зворотній зв'язок в навчанні; – оцінка дій, зусиль і досягнень учасників пізнавального процесу.

Необхідно розвивати вміння студентів управляти собою, об'єктивно оцінювати свої можливості й систематично вдосконалювати професійні здібності, формувати в них готовність не лише до управлінської діяльності, а й оволодіння основами менеджменту і самоменеджменту. Успішне розв'язання цього завдання передбачає використання активних методів у процесі педагогічної підготовки в умовах університету.

Активні методи спрямовані на залучення студентів в організацію й реалізацію пізнавального процесу, оволодіння основами менеджменту знань. До них відносяться: – обговорення результатів організаційних дій; – будівництво команди і групові дії; – консультування по пізнавальному процесу; – психологічний клімат заняття; – високі обов'язки – високі результати.

Загальне управління якістю педагогічної підготовки – метод, який забезпечує спрямованість навчальних завдань на досягнення успіху й об'єднує у собі: – план по забезпеченню успішних пізнавальних дій; – систему виміру досягнень студентів; – стратегічний план професійного становлення і формування професійного образу майбутнього фахівця; – зворотній зв'язок у навчальному процесі, міжособистісні відношення і взаємодія в системі «викладач – студенти»; – психолого-педагогічна підтримка і методична допомога; – відповідальність кожного учасника пізнавальної діяльності за кінцевий результат навчальної роботи.

Результативність педагогічної підготовки обумовлюється тим, наскільки управлінські дії викладача спрямовані: – на вибір принципів організації пізнавальної діяльності на заняттях; – конкретизацію мети і спектра завдань відповідно навчальних програм; – оновлення змісту заняття у відповідності до досягнень у науковій сфері; – відбір форм і методів активізації пізнавальної

діяльності на принципах менеджменту знань; викладача і студентів у навчально-пізнавальному процесі; – добір засобів навчання; – окреслені результати педагогічної підготовки з відповідною контрольньо-оцінювальною діяльністю.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Педагогічна підготовка як об'єкт управління за допомогою активних форм і методів є основою розвитку творчого потенціалу студентів, пізнання ними таємниці педагогічної діяльності, спілкування та співпраці. Ефективність управлінських дій в забезпеченні якості педагогічної підготовки обумовлюється характером організаторської діяльності викладача, вміннями викладача ставити завдання студентам й допомагати їх розв'язанню, розподіляти між ними повноваження, відповідальність за пізнавальні дії, їхні наслідки.

Аналіз педагогічної практики дозволяє стверджувати, що управління якістю педагогічної підготовки є важливим чинником професійного становлення майбутніх педагогів в умовах університетської освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бондаревкая Е. В. Гуманитарный статус личностно-ориентированного образования / Е. В. Бондаревская // Славянская педагогическая культура. – 2007, № 6. – С. 7–13.
2. Вербицкий А. А. Игровые формы контекстного обучения / А. А. Вербицкий. – М.: Знание, 1993. – 95 с.
3. II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. – К., 2002. – С.137–145.
4. Іщенко М. П. Суб'єкти, об'єкти і механізми управління освітою в Україні / М. П. Іщенко // Вісник Черкаського університету. Серія педагогічні науки. № 36 (289). – Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2013. – С. 64–72.
5. Кондрашова Л. В. Основы дидактики высшей школы / Л. В. Кондрашова. – Херсон,

2011. – 326 с.

6. Любимов Д. Реформы, в которых нуждается российское образование / Д. Любимов // Директор школы. – 2005. – № 10. – С. 3–7.

REFERENCES

1. Bondarevka, E.V. (2007). *Gumanitarnyy status lichnostno-oriyentirovannogo obrazovaniya*. [Humanitarian status of person-oriented education]. Moscow.
2. Verbitsky, A. A. (1993). *Igrovyye formy kontekstnogo obucheniya*. [Game forms of context learning]. Moscow.
3. II *Vseukrayins'kyi z'yizd pratsivnykiv osvity*. (2002). [All-Ukrainian Congress of Education Workers]. Kyiv.
4. Ishchenko, M. P. (2013). *Sub'yekty, ob'yekty i mekhanizmy upravlinnya osvityou v Ukraini*. [Subjects, objects and mechanisms of education management in Ukraine]. Cherkasy.
5. Kondrasova, L. V. (2011). *Osnovy didaktiki vysshey shkoly*. [Fundamentals of Higher School Didactics]. Kherson.
6. Lyubimov, D. (2005). *Reformy, v kotorykh nuzhdayetsya rossiyskoye obrazovaniye*. [Reforms that Russian Education Needs]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОНДРАШОВ Микола Миколайович – докторант кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього фахівця.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KONDRASHOV Mukola Mukolajovich – Candidate of Pedagogical Sciences, Doctoral Student of Higher School Pedagogy and Educational Management Department, Bohdan Khmenlnytsky National University at Cherkasy.

Circle of scientific interests: professional training of a future specialist.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2019 р.

УДК 378.04:37

КОНОНОВА Марина Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
<https://orcid.org/0000-0002-2994-6866>
 e-mail: meershaum@ukr.net.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗМІСТУ І СКЛАДНИКІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Зміни соціокультурного середовища призвели до

трансформації парадигми освіти та створення нових вимог до майбутнього спеціаліста. Першочерговим завданням є формування